

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради про присудження наукового
ступеня доктора філософії

Разова спеціалізована вчена рада Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України прийняла рішення про присудження *Наконечній Ларисі Михайлівні* наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, зі спеціальності 016- «Спеціальна освіта» на підставі прилюдного захисту дисертації: «Становлення та розвиток інклюзивної освіти в Канаді та Україні: порівняльний аналіз», 15 листопада 2023 року.

Наконечна Лариса Михайлівна народилась 30.04.1978 році у м. Київ, громадянка України. Освіта вища: закінчила у 2002 році Київський національний лінгвістичний університет за спеціальністю «англійська мова та література» та кваліфікацією «вчитель англійської мови та зарубіжної літератури».

У 2016 р. вступила до аспірантури Інституту спеціальної педагогіки і психології імені М.Ярмаченка НАПН України зі спеціальності 016- «Спеціальна освіта». Успішно виконала освітньо-наукову програму третього рівня вищої освіти (спеціальність 016- «Спеціальна освіта»).

У 2018 році була відрахована зі складу аспірантів за власним бажанням у зв'язку з сімейними обставинами. У 2022 році була зарахована на умовах поновлення навчання.

Дисертацію виконано у відділі інклюзивного навчання Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України й подано до захисту достроково.

Науковий керівник - Колупаєва Алла Анатоліївна доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, головний науковий співробітник відділу інклюзивного навчання Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України.

Здобувачка має у 12 публікаціях (9 одноосібних), з них 1 стаття у наукометричному виданні бази даних Web of Science; 5 статей у вітчизняних фахових виданнях; 1 стаття в періодичному науковому виданні іншої держави, 5 публікацій - апробаційного характеру:

1. Alla A. Kolupaeva, Oksana M. Taranchenko, Lidmyla V. Koval-Bardash, Oksana I. Chekan, Larysa M. Nakonechna. *Tecnología pedagógica en la enseñanza de niños con necesidades educativas especiales en el contexto de la educación inclusiva. Apuntes Universitarios*. 2022. Vol. 12 (3). P. 38- 57; <https://doi.org/10.17162/au.v12i3.1102>
2. Nakonechna L. *Inclusive education: modern technologies. East European Science Journal*. 2020. Vol. 6. No. 64. P. 30-33; <https://eesa-journal.com/>
3. Наконечна Л. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти. *Освіта дітей з особливими потребами: шляхи розбудови*. 2016. Вип. 11. С. 131-134;
4. Наконечна Л. Прогностичний потенціал компаративного педагогічного дослідження інклюзивної освіти в країнах Північної Америки та Україні. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2017. № 2 (82). С. 34-41;
5. Kolupaeva A., Nakonechna L. *Universal Design in Teaching and Learning: Approaches, Definition and Use. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови*. 2017. Вип. 13. С. 19-23;
6. Наконечна Л. Сучасні концепти інклюзивної освіти: компаративний аналіз. *Вісник Харківського Національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2017. Вип. 22. С. 110-116;
7. Наконечна Л. Узагальнений порівняльний огляд організації інклюзивного навчання в країнах Північної Америки та Україні. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені П. Тичини*. 2020. Вип. 1 (21). Ч. 1. С. 97-104;
8. Наконечна Л. Інклюзивна освіта як об'єкт наукового пізнання у дослідженнях зарубіжних вчених. *Освіта дітей з особливими потребами: від інституціоналізації до інклюзії: збірник тез доповідей*.

Збірник матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Вінниця, 7-8 жовтня 2016 р.). 2016. С. 241-242;

9. Наконечна Л. Ретроспектива розвитку освіти осіб з особливими потребами в Канаді: перші етапи. Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету Україна. 2017. № 14. С. 148-152;
10. Колупаєва А., Наконечна Л. Сучасна освітня парадигма в освіті дітей з особливими потребами. Педагогіка і психологія. Вісник НАПН України. 2017. Вип. 1 (64). С. 57-64;
11. Наконечна Л. Сучасні концепти інклюзивного навчання у дослідженнях північноамериканських та українських вчених. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Педагогічні науки. 2019. № 2 (65). С. 214-218;
12. Наконечна Л. Стратегічні виміри впровадження інклюзивної освіти. Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені В. Винниченка. Серія: Педагогічні науки. 2019. Вип. 180. С. 185-189

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради:

Засенко В'ячеслав Васильович, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, радник директора, головний науковий співробітник відділу освіти дітей з порушеннями слуху Інституту спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України. Оцінка позитивна без зауважень.

Омельченко Ірина Миколаївна, доктор психологічних наук, професор, провідний науковий співробітник відділу психолого - педагогічного супроводу дітей з особливими потребами, Інститут спеціальної педагогіки і психології НАПН України. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. Обґрунтуйте, будь-ласка, чому для вас першочерговим став досвід Канади щодо становлення і розвитку інклюзивної освіти в Україні. Оскільки загальновідомо, що Канада є федерацією з

активною функцією децентралізації, а Україна є унітарною державою. Сьогодні переважна більшість суверенних держав світу, а особливо європейських (крім ФРН та Швейцарської Конфедерації), є унітарними. Відтак, за логікою неухильного поступу в ЄС нам ближчий досвід зазначених країн в розрізі розбудови інклюзивної освіти в Україні.

2. Вами обрано цікаві об'єкти для аналізу становлення інклюзивної освіти в Канаді та в Україні. Однак, нам видається, що дослідження суттєво виграло якби було презентовано поступ структури освіти (від дошкільної освіти; загальної середньої освіти; позашкільної освіти; професійно-технічної освіти; вищої освіти; післядипломної освіти; аспірантури; докторантури; самоосвіти) в аспекті інклюзивного аспекту як на теренах Канади, так і України.
3. На с. 147 в таблиці 2.5. ви наводите категоризацію дітей з позицій нозологічного підходу, однак поряд з цим не аналізуєте класифікацію запропоновану Інститутом спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка в 2021 році в основі якої знаходяться категорії (типологія) освітніх труднощів у осіб з особливими освітніми потребами. За вище зазначеною розробкою виокремлено: інтелектуальні труднощі, функціональні (мовленнєві, сенсорні, моторні); фізичні труднощі; навчальні труднощі; соціоадаптаційні/ (особистісні, середовищні труднощі) соціокультурні (зокрема взаємодія з представниками осередків окремих культур, отримання інформації засобами жестової мови тощо).
4. З огляду на предметність, значущість науково-практичного доробку авторки пропонуємо розробити навчально-методичний посібник або монографію, у яких би постали у вигляді спрямовуючих настанов щодо розбудови інклюзивної освіти в Україні нормативно-законодавче поле Канади з метою його імплементації в освітній поступ України.

Литовченко Світлана Віталіївна д.пед. наук, старший науковий співробітник, зав. відділу освіти дітей з порушеннями слуху. Оцінка позитивна без зауважень.

Мартинчук Олена Валеріївна д. пед. наук, доцент, завідувачка кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. Дисертанткою не визначено чітко хронологічні рамки дослідження. Проте аналіз тексту дисертації та списку використаних джерел свідчить, що аналіз нормативно-правового забезпечення інклюзивної освіти обмежується 2018 р., навчально-методичного забезпечення - 2021 р. У параграфі 3.1 «Розбудова інклюзивної освіти та впровадження інклюзивного навчання» наводяться статистичні дані на 01 січня 2021 р. Недоцільним, на нашу думку, є обмеження хронологічних рамок дослідження з огляду на прийняття у 2021 р. нового Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти (Постанова Кабінету міністрів України від 15 вересня 2021 р. № 957), що сприяло модернізації вітчизняної інклюзивної освіти у контексті врахування позитивного міжнародного досвіду.
2. У параграфі 1.3. «Періодизація розбудови інклюзивної освіти (порівняльний аналіз)» Наконечна Л.М., зазначає, що «... спостерігається ще одна суттєва відмінність: в канадському науково-освітньому просторі розробляється новітня концептуальна ідея, яка наразі лише починає оформлюватись в чергову еволюційну парадигму - «розширення можливостей та самовизначення» (с. 90-91). Визначена дисертанткою особливість не знайшла подальшої конкретизації як в методологічному аспекті, так і в практичній площині можливості або не можливості врахування її основоположних характеристик у процесі розбудови інклюзивної освіти в Україні у післявоєнний період. На наш погляд, окреслення шляхів руху вітчизняної системи освіти у напрямі до втілення

нової еволюційної парадигми поглибило би зміст роботи та розширило наукову новизну дослідження.

3. Дисертанткою у рекомендаціях щодо впровадження досвіду Канади при розбудові інклюзивної освітньої системи в Україні, представлених у розділі 3 «Перспективи розвитку інклюзивної освіти в Україні в контексті екстраполяції освітньої практики Канади» зазначено, що «серед засадничих умов розбудови інклюзивної освітньої системи винятково значущу роль відіграє кадрове забезпечення» (с. 219). При цьому автор дослідження в дисертації не висвітлює підходи Канади та України до розуміння ролі та функцій лідера/координатора інклюзивного навчання у закладі освіти і відповідно вимог до його підготовки, хоча достатньо уваги при аналізі приділяє освітньому менеджменту та лідерству. На нашу думку, можна було б значно посилити роботу, якби був проведений порівняльний аналіз складу та змісту діяльності команд супроводу дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі, функціональних обов'язків лідерів команд та подано реальні рекомендації щодо удосконалення діяльності команд супроводу.

4. Визначаючи перспективи розвитку інклюзивної освіти в Україні в контексті екстраполяції освітньої практики Канади варто було б окреслити виклики в ході імплементації розроблених рекомендацій зважаючи на суспільно-політичний та економічно-соціальний контекст сьогодення та післявоєнного часу.

5. У роботі наявні стилістичні та технічні помилки, а також подано декілька російськомовних джерел у списку використаної літератури (№ 51, № 53, № 61).

Шапочка Катерина Анатоліївна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри початкової та дошкільної освіти Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Оцінка позитивна із зауваженнями:

1. Презентація аналізу основоположних підходів інклюзивної парадигми (п.2.1) значно виграла б, якщо було б представлено модель структурних компонентів канадської теорії інклюзивної освіти (с.118).
2. У процесі студіювання досліджуваної проблеми, на нашу думку, хронологічно-змістовний аналіз законодавчого та нормативно-правового забезпечення розбудови інклюзивної освіти в Канаді та Україні варто було б подати у вигляді компаративної таблиці, вказуючи вихідні данні документів, зокрема Постанова КМУ від 9.08.2017 р. № 588 «Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах» (с.140) втратила чинність, тому вважаємо доцільним додатково вказати підстави, а саме Постанову КМУ від 15.09.2021р. №957 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти».
3. Аналізуючи розбудову інклюзивної освіти та впровадження інклюзивного навчання (п.3.1), на наш погляд, у таблицю 3.1 (с.185) слід було б включити роки, зазначені на с.184 для послідовної репрезентації трансформаційних змін в інклюзивній освіті та акцентуванні уваги на кількісному зростанні інклюзивних класів.
4. На основі ретроспективи поступу змін в організації освіти дітей з порушеннями психофізичного розвитку в Україні та Канаді в історичній динаміці у дисертаційному дослідженні окреслено загальні закономірності розгортання систем освіти цієї категорії учнів; з'ясовано специфіку зародження та втілення концептуальних ідей інтегрування на ґрунті унікального соціокультурного контексту в межах кожної з країн. Вважаємо за доцільне оформлення матеріалів порівняльного аналізу становлення інклюзивної освіти в Канаді та Україні у науково-методичний посібник з підготовки педагогів до здійснення професійної діяльності в

підготовки педагогів до здійснення професійної діяльності в умовах інклюзивного навчання.

Результати відкритого голосування:

- «За» - 5 членів ради;
- «Проти» - немає
- «Утримались» - немає

СПЕЦІАЛІЗОВАНА ВЧЕНА РАДА ІНСТИТУТУ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ ІМЕНІ МИКОЛИ ЯРМАЧЕНКА НАПН УКРАЇНИ УХВАЛИЛА:

1. Дисертація *Наконечної Лариси Михайлівни* на тему: «Становлення та розвиток інклюзивної освіти в Канаді та Україні: порівняльний аналіз» що подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 016 Спеціальна освіта є завершеним самостійним науковим дослідженням і відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

2. Присудити *Наконечній Ларисі Михайлівні* ступінь доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 016- Спеціальна освіта.

На підставі результатів відкритого голосування та прийнятого рішення разова спеціалізована вчена рада присуджує *Наконечній Ларисі Михайлівні* ступінь доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 016 - Спеціальна освіта.

Голова разової
спеціалізованої вченої ради
доктор педагогічних наук,
професор, дійсний член
(академік) НАПН України

В'ячеслав ЗАСЕНКО